

Unieburgers en expats rukken op Internationaliserende arbeidsmarkt

Bloembollenteelt in de buurt van Lisse. Poolse vrouwen plukken de bloemen van narcissen.

Onmiskenbaar is de afgelopen decennia de politieke beslismacht flink verschoven van Den Haag naar Brussel. Op een groot aantal terreinen was en is sprake van *europeanisering* en soevereiniteitsoverdracht; in toenemende mate werken Brusselse verordeningen en richtlijnen door in nationaal beleid. Het begon allemaal in 1951 met de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS). Zes jaar later vormde die de basis voor de Europese Economische Gemeenschap (EEG) – de eerste aanzet tot bredere Europese samenwerking. In 1993 ontstond daaruit de Europese Unie (EU), een statenverband dat momenteel uit 28 naties bestaat. Belangrijke mijlpaal voor de Europese integratie was de invoering van de euro als betaalmiddel in 2002, waardoor de nationale muntstelsels van de – meeste – aangesloten lidstaten opgedoekt werden.

De EU is onder andere opgericht met als doel een interne markt zonder binnengrenzen tot stand te brengen. Middel daartoe zijn de zogenoemde vier vrijheden: vrij verkeer van personen, diensten, goederen en kapitaal. Vrij verkeer van personen brengt met zich mee dat een EU-onderdaan in dienst mag treden bij een werkgever in een andere EU-lidstaat. Onderliggend bestaat het verblijfsrecht, dat 'Unieburgers' het recht geeft in EU-staten te verblijven zonder speciale vergunning. Vrij verkeer van diensten houdt in dat werknemers in dienst van een werkgever in een EU-lidstaat tijdelijk diensten mag verrichten in een andere lidstaat. Deze werknemers treden dus niet in dienst bij een werkgever in de andere lidstaat, maar zijn gedetacheerd door hun eigen werkgever om een klus uit te voeren – gebruikmakend van het recht op vrij verkeer van diensten dat voor werkgevers uit de EU geldt.

In 2004 vond een forse uitbreiding van de EU plaats: Polen, Hongarije, Tsjechië, Slowakije, Estland, Letland, Litouwen en Slovenië sloten zich aan. In 2007 volgden Bulgarije en Roemenië, in 2013 Kroatië.

Dat impliceert dat inwoners van die landen ook elders in de EU aan het werk mogen. En dat zijn ze ook gaan doen. Met name de Polen wisten al snel de weg te vinden naar Nederland. Toen op 1 mei 2007 het vrij werknemersverkeer voor de in 2004 toetredende landen van kracht werd, hadden al 98.000 Polen de oversteek gemaakt om hier voor langere of kortere tijd te werken. Anno 2019 hebben zich zo'n 160.000 Poolse arbeidsmigranten in ons land gevestigd en daarnaast zijn er nog eens zo'n 240.000 krachten uit andere Midden- en Oost-Europese landen. Sommige sectoren zijn inmiddels in hoge mate afhankelijk geworden van deze arbeidskrachten. Dat geldt bijvoorbeeld voor de land- en tuinbouw – een experiment uit 2011 om Rotterdamse werklozen in te zetten in het Westland mislukte jammerlijk, vooral door gebrek aan motivatie – en de bouw. En het busje vol Oost-Europese bouwvakkers is vandaag de dag niet meer weg te denken uit het grootstedelijke straatbeeld.

Zonder slag of stoot is het allemaal niet gegaan. Vakbonden en werkgevers kruisen sinds 2007 geregeld de degens over zaken als onderbetaling, uitbuiting door malafide uitzendbureaus of andere werkgevers, schijnconstructies, sociale dumping en A1-verklaringen.

Maar de aanvankelijke, grote vrees dat Oost-Europese migranten laagopgeleide Nederlanders zouden wegconcurreren, is uiteindelijk niet aangetoond. Van verdringing op de arbeidsmarkt is nauwelijks sprake, constateerden het Sociaal en het Cultureel Planbureau (SCP) en het Centraal Planbureau (CPB) in een gezamenlijk onderzoek in 2018. De Oost-Europese arbeidsmigranten vormen op de arbeidsmarkt een welkome aanvulling. Ze doen vooral werk dat Nederlanders niet willen doen of waarvoor Nederland zelf te weinig vakmensen heeft. En alles wijst er op dat er in de nabije toekomst nog meer arbeidsmigranten nodig zijn.

Heeft de massale komst van arbeidsmigranten dan geen negatieve effecten? Die liggen voornamelijk op een ander vlak. Huisvesting bijvoorbeeld is een groeiend probleem dat met name speelt in het Westland, de Achterhoek en de Betuwe: de komst van (nog meer) zogeheten 'Polenhotels' stuit op weerstand bij de lokale bevolking. Ook zou hun integratie soms te wensen overlaten. Maar ook dat zou wel eens snel kunnen veranderen: steeds meer Polen zeggen zich hier graag definitief te willen vestigen.

DE EXPAT

Buitenlandse werknemers komen graag naar Nederland toe. Een nieuw type arbeidsmigrant is dan ook in opmars: de expat – een term afgeleid van het Engelse *expatriate*. Zij zijn hoog opgeleid en verrichten hooggekwalificeerd werk. Verschillende regelingen ondersteunen de komst van deze groepen, zoals de 30-procent-regeling en de kennismigranten-regeling die zich richt op werk-

nemers van buiten de EU met specifieke kennis en vaardigheden.

In de publicatie *Expat, wanneer ben je het?* (2015) doet het CBS een poging om de groep expats af te bakenen. Zij zijn in het buitenland geboren en hebben niet de Nederlandse nationaliteit, zijn gemiddeld genomen relatief jong en vallen binnen de 15 tot 35 procent best betaalde

werknemers in hun branche. De schattingen over het aantal expats lopen uiteen van 39.000 tot 75.000 personen. Eén op de vier komt uit Engeland of Duitsland. Doorgaans wonen en werken ze in de Randstad waar de grote, internationaal georiënteerde bedrijven gevestigd zijn, en in en rond universiteitssteden als Groningen, Wageningen, Utrecht, Enschede, Nijmegen, Eindhoven en Maastricht.

